

IV. Історія установ, товариств і об'єднань

мації про цю літературу зацікавлений широкий загал користувачів – істориків, мистецтвознавців, краєзнавців, архітекторів, викладачів, студентів. Для тих же, чия діяльність безпосередньо пов'язана з Лаврою – співробітників Національного Києво-Печерського заповідника, студентів Київських духовних академії та семінарій, ченців монастиря, вона є життєво необхідною. Саме велика кількість запитів від користувачів зумовила появу низки довідок, статей, виступів на конференціях, присвячених цій тематиці. Проте вони розкривали тільки окремі конкретні питання і охоплювали незначну кількість джерел. Література ж, дотична до історії Києво-Печерської Лаври, охоплює надзвичайно широке коло питань (літописні та агіографічні джерела, історія Лаври в цілому та окремих її пам'яток, тощо) у різних типах і видах видань. Тому виникла необхідність у складанні фундаментальної бібліографії з історії Лаври. Такою роботою став підготований у Державній історичній бібліотеці покажчик «Матеріали до бібліографії Києво-Печерської Лаври», який буде надруковано у 2006 р.

Ігор Винниченко

УКРАЇНЦІ В ЛАТВІЇ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ ст.: ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНІЗОВАНОГО ЖИТТЯ

У першій половині минулого століття на теренах, що нині входять до складу Латвійської Республіки, діяльними були декілька українських громадських інституцій. Першу українську організацію («Громада») засновано 16 січня 1911 р. Її метою було «об'єднання українців на принципах взаємодопомоги та збереження своєї національної ідентичності». Вона проводила різноманітні заходи, чим привернула до себе та проблем українців увагу латиської та російської інтелігенції. Навесні 1917 р. у XII армії, штаб якої знаходився в Ризі, також створено українські організації. Українці обрали виконавчу Раду, перше число органу якої – газети «Український голос» – з'явилося 14 червня. Того ж року створено ризьку організацію української партії соціалістів-революціонерів.

Латвійсько-українське товариство (громада) постало в Ризі у січні 1933 р. Статут його, зареєстрований Ризьким окружним судом 31 грудня 1932 р., ставив за мету «створення найтісніших зв'язків між українським та латиським народами». Головою товариства обрали нотаріуса Яніса Крейцбергса, касиром – бухгалтера банку Яніса Межиньша, секретарем – учителя Яніса Озоліньша, членами правління – Миколу Світличного та Льва Задорожного.

Підсумовуючи вищевикладену історію книгозбирання і книгозбереження, слід зауважити, що вона є не тільки цікавою та пізнавальною, а й яскравим прикладом мудрого та дбайливого відношення до справжніх духовних цінностей. Історичний досвід збереження культурної спадщини повинен стати основою формування сучасної національної політики не тільки в бібліотечній справі, а й у культурі в цілому.

¹ Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця. – К., 1989. – С. 89.

² Ключевский В. Неопубликованные произведения. – М., 1983. – С. 300–301.

³ Грушевський М. С. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. – К., 1993. – Т. 2. – С. 27–28.

⁴ Голубинский Е. Е. История русской церкви. – М., 1900. – Т. I (1). – С. 787.

⁵ Сборник материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей. – К., 1974. – Отд. ЙЙ. – С. 58.

⁶ История Руссов или Малой России. – М., 1846. – С. 225–226.

⁷ ЦДАК України, ф. 128, оп. 1 друк., спр. 111.

⁸ Голубев С. Т. Древний помяник Киево-Печерской лавры (конца XV и начала XVI столетия). – К., 1892.

рожного. Про активність передовсім керівництва побічно свідчить кількість зборів його членів. Так, упродовж 1933 р. їх відбулося 9, наступного року – стільки ж, 1935 р. – 12, 1936 р. – 15, 1937 р. – 12, 1938 р. – 15, 1939 р. – 11, 1940 р. – 9.

Організація, кількість членів якої не була сталою (зокрема, 1936 р. до її складу входили 73 особи), проводила різноманітні заходи: літературно-музичні вечори, лекції, концерти, вистави тощо. Товариство припинило існування 1940 р. (останні збори його членів відбулися 6 червня) після окупації країни Червоною армією.

Діяльність товариства певною мірою характеризує документ, що зберігається нині в Державному історичному архіві Латвійської Республіки.

ПРОТОКОЛ

загальних зборів Латвійсько-української громади

11 квітня 1934 року

Порядок денний:

- 1) Вибори президії зборів
- 2) Справоздання правління
- 3) Вибори керуючих органів громади
- 4) План праці на майбутнє
- 5) Біжучі справи

IV. Історія установ, товариств і об'єднань

– 1 –

Присутніх на зборах 15 членів. За голову зборів обібрано п. Межиня, за секретаря п. Римбаковського.

– 2 –

П. Межинь подав короткий нарис праці правління від часу заснування Г[рома]ди до свого* часу. На 11.01.34 було дійсних членів 33. Грошових сум на 1 січня 1934 р. було біля 115 латів, зараз в зв'язку з витратами на свято Т. Шевченко залишилось біля 100 латів. Збори, заслухавши справоздання, постановили перейти до дальшого пункту порядку денного.

– 3 –

До Правління Г[рома]ди обібрано наступних осіб

п. І. Ложе	13 голосів
п. Я. Скубінь	11 п.
М. Світличний	14
п. М. Хміль	12
п. М. Римбаковський	13

Кандидатами

п. С. Новицький	13 голосів
п-і. Л. Яунзен	13
п-і. Н. Лапсе	12

До Ревізійної комісії обібрано	
п. І. Межинь	13 голосів
п-і. Н. Заковська	10
п-і. Н. Світлична	9

Кандидатами до Ревізійної комісії обібрано п-і. І. Бутке
п-і. І. Штраус

– 4 –

В плані праці на майбутнє передбачено:
а) Влаштування лекцій по історії України та Латвії та історії музики обох народів
б) По можливості в'яснити кількість українців в Латвії та притягти їх до Громади
в) Намагатися до якнайбільшого об'єднання членів Громади

– 5 –

В зміну § 9 Статуту Громади Збори постановили для учнів, студентів та незамужніх членів Г[рома]ди зменшити вступний внесок до 1 лата та річний внесок до 2 латів. В окремих випадках Правління має право звільнити зовсім від внесків. Збори зачинено в 10 г. вечора.

Державний історичний архів Латвійської республіки, ф. 3108, оп. 1, спр. 1, арк. 16, 17.

Віра Солодова

ВТРАТИ В МУЗЕЙНИХ ЗІБРАННЯХ ОДЕСИ: ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Втрати в музейних зібраннях відбувалися впродовж всього періоду їх існування. Причини втрат обумовлені: по-перше, дією обставин непереборної сили (землетруси, повені, війни), по-друге, умовами зберігання та збереження експонатів, недотримання яких призводило до розкрадання, пожеж, фізичного руйнування пам'яток історії та культури, по-третє, реорганізаціями або ліквідаціями музеїв, викликаними чиновницьким свавіллям здебільшого з ідеологічних міркувань.

До аналізу втрат у музеях науковці зверталися лише у випадках, пов'язаних з темою евакуації культурних цінностей з Одеси та збитків, заподіяних міським музеям під час Другої світової війни¹. Втрати з ідеологічних обставин ще не були предметом дослідження.

Завдання цієї статті полягає у висвітленні причин і наслідків втрат матеріальних і документальних пам'яток у музеях, які функціонували в Одесі впродовж 1825–2005 рр. До найбільш тяжких з них

відносяться ті, що пов'язані з воєнними подіями. Кримська війна (1853–1856) стала причиною закриття Миського музею старожитностей (ММС). У серпні 1854 р., через загрозу з боку англо-французького флоту музей закрили, його експонати частково розмістили в приміщенні Одеського товариства історії і старожитностей (ОТІС), частково в Рішельєвському лицейі. Як самостійна одиниця музей більше не відродився. Миська влада, обтяжена важким фінансовим станом під час Кримської війни, погодилася на приєднання ММС до музею ОТІС у травні 1858 р.² Багато збитків було завдано і музею ОТІС. 10 квітня 1854 р. в місті був оголошений військовий стан. Всі статуї і барельєфи, щоб вони не «піддалися руйнуванню або розкраданню ворожому, як у Керчі», були закопані в саду ОТІС³. Протоколи засідань, рідкісні манускрипти, зібрання карт і малюнків, стародавні вази були укладені в ящики і підготовлені до вивозу. Підготовлена до евакуації була і колекція нумізматики музею. По закінченні військових дій виявилось, що частина пам'яток втрачена⁴.

* Так у документі